450 sena mir-rebħa tat-8 ta' Settembru

Kav. Clifford Galea MA

L-Assedju ta' Malta tal-1565, magħruf aktar bħala l-Assedju l-Kbir, kien assedju miġġieled propju 450 sena ilu, bejn il-qawwa Ottomana li kienet assedjat lil Malta u l-Kavallieri ta' San Ġwann, gvernaturi tal-gżejjer Maltin.

Il-Kavallieri rebħu dan l-assedju li kien wieħed mill-aktar mdemmija fl-istorja u fost l-aktar qalila, u li fis-seklu sittax kien avveniment li biddel wiċċ l-Ewropa. Il-filosfu Voltaire jgħid hekk dwar dan l-assedju, "Xejn mhu magħruf aktar mill-assedju ta' Malta". Din kellha tkun l-aħħar theddida Ottomana fl-Ewropa, b'din il-battalja tkun l-aħħar waħda missielta wiċċ imb'wiċċ mill-ġlieda tal-forzi Kristjani u dawk Ottomani għall-kontroll tal-Mediterran.

L-Assedju beda fit-18 ta' Mejju, 1565 meta fuq ix-xefaq dehret il-flotta Ottomana mmexxija minn Pijali Paxà bħala ammirall tal-flotta u Mustafà Paxà bħala ġeneral tat-truppi. L-Ottomani niżlu l-art b'40,000 suldat u tellgħu l-kampijiet tagħhom fil-kampanja, bl-ikbar postazzjoni fil-wità tal-Marsa.

L-Ordni tal-Kavallieri ta' San Ġwann kien immexxi mill-Gran Mastru Jean Parisot de la Valette. La Valette kellu madwar 9,000 raġel taħt l-armi li minnhom 592 kienu kavallieri. Il-biċċa l-kbira mill-ġellieda oħrajn kienu rġiel Maltin. Mill-bidu kien hemm diżgwid bejn il-Ġenerali Ottomani. Mustafà ried li l-ewwel jieħu lill-Għawdex taħt idejh billi jirbaħ iċ-Ċittadella u mbagħad jokkupa l-Imdina. B'hekk kien ikun fadal biss il-Forti Sant'Iermu, il-Birgu u l-Isla. Pijali ma qabilx mal-pjan għax ried li l-ewwel jikseb port tajjeb u kenni għall-flotta. Għalhekk Pijali ried li l-ewwel jiġi attakkat il-forti Sant'Iermu u wara li jintrebaħ il-forti u l-flotta tkun sigura fil-port ta' Marsamxett isiru l-attakki biex tintrebaħ il-gżira. Meta tniżżlu t-truppi u twaqqfu l-kampijiet bdew l-attakki mill-ewwel fuq il-forti Sant'Iermu. Wara ġimagħtejn wasal Dragut bil-flotta tiegħu u żdiedu l-attakki fuq il-forti li kien meqjus bħala l-iktar wieħed inferjuri mit-tlieta.

Il-Kavallieri u l-Maltin li kienu fil-forti għamlu reżistenza kbira u meta bdew jaqtgħu qalbhom għax kienu waslu fl-aħħar, talbu lil La Valette biex iħallihom iċedu. La Valette bagħat risposta li jekk iċedu jmur hu nnifsu b'nies oħra biex ikomplu l-ġlieda kontra l-Ottomani. Fl-aħħar wara iżjed minn xahar ġlied il-forti Sant'Iermu mfarrak għalkollox waqa' f'idejn l-Ottomani fit-23 ta' Ġunju, 1565. Meta l-Ottomani daħlu f'Sant'Iermu qabdu l-katavri tal-Kavallieri u l-Maltin, fetħulhom sidirhom forma ta' salib u wara li rabtuhom mal-injam tefgħuhom fil-port lejn in-naħa tal-Birgu u l-Isla. La Valette b'risposta qata' ras il-priġunieri kollha u ordna li rashom jiġu sparati lejn Sant'Iermu (li issa kien f'idejn l-Ottomani).

L-Ottomani tilfu mat-8,000 raġel inkluż lil Dragut innifsu, li miet b'daqqa ta' ġebla, kumparat mal-ammont żgħir ta' nies li tilfu l-Kavallieri.

Tul l-assedju, La Valette talab l-għajnuna lil Viċirè ta' Sqallija għal ħafna drabi. Wara xi żmien waslu 1,200 suldat taħt it-tmexxija ta' Don Garcia. Iżda La Valette pprotesta ħafna għax dan l-ammont żgħir ta' suldati ma kienx ser jagħmel differenza fil-ġlied qalil kontra l-għadu.

Wara li waqa' Sant'Iermu, Mustafà u Pijali dawru ħsiebhom lejn il-Birgu u l-Isla fejn wettqu diversi attakki fuq iż-żewġ postijiet. Attakk kbir li sar kien fuq l-Isla meta ġiet attakkata minn mijiet ta' suldati minn fuq dgħajjes fil-baħar, kif ukoll mill-art. Dan ġie segwit minn attakk kbir fuq il-Birgu iżda ġie rtirat meta tniżżlet il-kavallerija tal-Ordni mill-Imdina u għamlet ħerba mill-kampijiet tal-Ottomani.

Fl-aħħar, fis-7 ta' Settembru 1565 waslet għajnuna ta' 7,850 raġel minn Sqallija. Il-ġenerali Ottomani indunaw li x-xniegħa li kien hemm, li ġejja għajnuna kbira minn Sqallija kienet seħħet u peress li kien hemm bidu ta' imxija fost it-truppi Ottomani minħabba li l-bjar tal-ilma viċin il-kampijiet kienu ġew imħassra mill-Maltin (jingħad li ntefgħu xi

katavri ta' annimali mejta fihom), kif ukoll għax kien qiegħed jasal fi tmiemu l-istaġun tat-tbaħħir, iddeċidew li jirtiraw it-truppi tagħhom minn Malta. Għalhekk dakinhar ingħatat l-irtirata ġenerali u salgħada t-8 ta' Settembru 1565, it-truppi Ottomani kollha ħallew ix-xtut tal-gżejjer Maltin.

Sal-lum, għadhom jissemmew ħafna Maltin li b'kuraġġ issieltu fl-Assedju, fosthom in-Naxxari Toni Bajjada li kien jaqsam mill-Birgu sal-Belt bl-għawm u wara jibqa' tiela' minn qalb it-Torok bil-messaġġi ta' La Valette lejn l-Imdina. Jissemmew ukoll persuni ta' ħila li kienu jbaħħru bejn Malta u Sqallija biex iwasslu l-aħbarijiet tal-gwerra.

Minn dak inhar, 450 sena ilu, id-data tat-8 ta' Settembru baqgħet titfakkar kull sena bħala festa nazzjonali għall-Maltin u l-Għawdxin. Magħha 'l quddiem żdiedet it-tifkira tat-tmiem tat-tieni Assedju ta' Malta meta fit-8 ta' Settembru 1943, l-Italja ffirmat l-Armistizzju. Għalhekk din il-ġurnata baqgħet magħrufa minna bħala Jum il-Vitorja.

Il-festa tat-8 ta' Settembru għandha sinjifikat kbir għall-poplu Malti u Għawdxi kollu. Hija festa li fiha liturġikament, il-Knisja Kattolika tiċċelebra t-twelid ta' dik li tnisslet mingħajr dnub oriġinali, twieldet safja u ġiet imtellgħa s-sema bir-ruħ u l-ġisem. Għal dawk li jipprattikaw il-fidi nisranija, Marija għandha figura importanti ħafna fil-ħajja tal-fidi. Ġesù stess, fil-mument tal-mewt tiegħu fuq is-salib, jikkonferma l-maternità ta' Marija bħala Omm dawk kollha li jemmnu fiĦ.

Sa mill-ibgħad żminijiet, il-Madonna kienet miżmuma mill-Maltin u l-Għawdxin bħala l-protettriċi speċjali tal-gżejjer tagħna. F'ġieħha nbnew diversi knejjes u kappelli, saħansitra meta l-kult Marjan kien għadu ma bediex jinfirex mal-bqija tal-Ewropa. Is-Santwarju magħruf aħjar bħala tal-Madonna tal-Mellieħa huwa xhieda ħajja ta' dan, għax huwa meqjus bħala wieħed mill-eqdem postijiet ta' qima f'dawn il-gżejjer. It-tradizzjoni tgħid li kien l-Appostlu Missierna San Pawl stess li fis-sena 60 AD iċċelebra l-Ewkaristija ġo dan il-għar.

Il-fatt li l-battalji u gwerer qerrieda li fihom kienet involuta Malta, partikolarment dawk kontra l-Imperu Ottoman u kontra l-qawwiet Nazisti u Faxxisti tat-Tieni Gwerra Dinjija, intemmu t-tnejn f'jum it-twelid tal-Bambina, kompla kabbar l-imħabba speċjali li għandu l-poplu tagħna lejn il-Madonna. Il-Maltin ta' kull żmien, jaraw f'Marija Bambina l-kewkba tiddi tat-tama; is-simbolu li turina li minkejja kull tbatija fil-ħajja, hija dejjem lesta li ttemmilna l-jasar tagħna.